

ปาฐกฐาพระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เรื่อง “การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย”

วันนี้มีเอกสารมาขอให้ ๒ ชุด ที่จริงแล้วก็ไม่ใช่เอกสารใหม่ เป็นเอกสารที่เขียนมาประมาณ ๒๐ ปีแล้ว เล่มหนึ่งก็เขียนจากความทรงจำที่อาจารย์ภาษาไทย คือ อาจารย์กำชัย ทองหล่อ สอนให้ตั้งแต่เมื่อสมัยยังเด็กๆ อยู่ เห็นว่ามีความรู้ต่างๆ ซึ่งบางข้ออาจจะยังมีประโยชน์กับปัจจุบัน อีกเล่มหนึ่ง เรื่อง ภาษาไทยกับคนไทย เป็นบทที่เรียบเรียงและแก้ไขมาจากการอภิปราย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ ในครั้งนั้นยังมีผู้ที่มาในวันนี้ได้ของท่านเดียว คือ นายกสมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย นอกนั้นผู้ที่ร่วมอภิปรายก็ได้ล่องลับไปหมดแล้วทุกท่าน เป็นเอกสารสมัยก่อน ดังนั้นผู้ที่อ่านและใช้เอกสารขอความกรุณาพิจารณาให้ดีว่าข้อไหนยังเหมาะสม ข้อไหนล่องพ้นสมัยไปแล้วก็ไม่ควรจะทำ มองไปในห้องนี้เห็นแต่อาจารย์ที่สอนมา ๒๐, ๓๐ ปี ไม่เห็นลูกศิษย์สักคน คิดว่าลูกศิษย์คงไม่ได้เป็นครูบาอาจารย์ ที่จะให้พูดเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยตรงนั้น อาจจะทำได้ไม่สมบูรณ์ จึงขอพูดเรื่องต่างๆ ไป เป็นข้อคิดบางอย่างที่ได้รู้ได้เห็นมาอาจจะซ้ำซ้อนกับส่วนที่เขียนมาแล้วในเอกสารทั้ง ๒ ฉบับนั้น ก็เหมือนว่าเวลาสอนหนังสือ ก็เป็นการแจกเอกสารประกอบการสอน บางคนก็สอนแตกต่างกัน บางคนก็สอนเหมือนกัน บางคนบอกว่าอย่าแจกเอกสาร เพราะถ้าแจกเอกสารนักเรียนจะไม่จด เรื่องที่เรียนก็จะผ่านไป ไม่เข้ามาอยู่ในความคิดคำนึง อาจจะพูดว่าจำได้จำไม่ได้ คือไม่อยู่ในความคิดคำนึง ถ้าไม่บังคับให้จดก็อาจไม่อยู่ในความคิดคำนึง

ขอเริ่มโดยใช้วิธีท่องกลอนสักบทหนึ่ง ดังนี้

ต้นเถิดชาวไทยอย่าได้ซ้ำ

พื้นฟูภาษาสมสมัย

เป็นไทยสนใจภาษาไทย

จักได้สืบสกุลไม่สูญพันธุ์

เอาภาษาชาติอื่นเป็นพื้นฟู

เหมือนของบุดเปลี่ยนรสหมดลิ้น

ภาษาสูญชาติตระกูลสูญด้วยกัน

ภาษานั้นสัญลักษณ์หลักของไทย

กลอนนี้ไม่ได้แต่งเอง เป็นกลอนที่อาจารย์กำชัย ทองหล่อ สอนให้เมื่อเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา

อาจารย์บางท่านบอกว่าเริ่มต้นก็เรียนผิดแล้ว เพราะการเรียนภาษาไทยไม่ควรจะท่องจำหรืออะไร ควรจะใช้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงปาฐกฐา เรื่อง “การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย” ในการอบรมครูภาษาไทยช่วงชั้นที่ ๑ - ช่วงชั้นที่ ๒ ของสมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๕ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพมหานคร โดย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. กัญญา นาคสกุล นายกสมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย เป็นผู้กราบบังคมทูล

ความคิดมากกว่า แต่ว่าสิ่งที่ล่วงมา ๔๐ กว่าปียอมจำได้ ถ้ามาถามว่าเมื่อวานนี้ทำอะไรบ้างก็อาจจะตอบไม่ถูก ก็จะบอกว่าข้อคิดที่อาจารย์ฝากไว้นั้นที่จำได้ก็เพราะเป็นคำคล้องจอง เป็นจังหวะ เป็นแบบแผน ซึ่งข้อที่เป็นจังหวะจะโคนเป็นแบบแผนนั้น ทำให้คนจำได้เพราะมีรหัสที่บอกให้รู้ว่า พอถึงคำนี้แล้วน่าจะเป็นคำไหนต่อไป แล้วการที่เป็นระเบียบงดงามนั้นถือเป็นศิลปะ ศิลปะที่เขาสอน เรียกว่า “ทัศนศิลป์” หรือศิลปะการวาดภาพ ท่านก็บอกให้ฟังว่า ศิลปะคือของที่เป็นความงามที่มีระเบียบ งามเพราะอะไร งามเพราะมีระเบียบ มีหลัก มีระบบ พอเห็นเข้าก็ทำให้รู้สึก สงบ เรียบ ง่าย หรือว่าสิ่งนั้นเข้ามาทำให้ไม่สงบ มากกระทบจิตใจทำให้รู้สึก มีรสต่างๆ คือ สร้างบรรยากาศ สร้างความรู้สึกอันงดงาม แต่ภาษานอกจากจะเป็นเรื่องของศิลปะอันงดงามแล้ว ภาษายังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด เรื่องราว นำความรู้มาเล่าสู่กันฟัง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตรงนี้ถือว่าเป็นวัฒนธรรม ถ้าถามว่า “ภาษาหมา” เป็นวัฒนธรรมหรือไม่ นี้ก็คงต้องเป็นข้อคิดเพราะว่าหมาเขาคุยกัน หรือแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความคิดกับเราได้ เถียงเราได้ ส่วนภาษาหมาใช้ไม่ได้หรือเปล่า เพราะว่าเวลาครูสอนเรื่องวัฒนธรรมครูจะบอกว่า ภาษาเป็นเรื่องมีได้ใช้ได้เฉพาะคน มีนักพฤกษศาสตร์ไปศึกษาภาษาปลาโลมา ภาษาลิง ก็ถือว่าผู้ที่ไม่ใช่คนเหล่านี้สามารถที่จะถ่ายทอดได้ แต่โบราณถ้าสอนเรื่องภาษาจะบอกว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรม มีได้แต่เฉพาะคน ถือว่าภาษาเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารของคน เพราะในชีวิตคนเราแต่ละคนเมื่อเทียบกับชีวิตของโลก ชีวิตของประเทศที่มีมาชีวิตคนก็ถือว่าสั้นมาก ผู้คนที่เคยรู้จักสมัยเด็กๆ หลายท่านก็ล่วงลับไป อย่างวันก่อนท่านขุนพัน (ขุนพันธรักษ์ราชเดช) อายุ ๑๑๘ ปี ที่หนังสือพิมพ์ลงว่าท่านถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา บางคนก็อาจจะเรียกว่า ท่านด่วนจากไป เพราะว่าเมืองไทยก็อยู่มาหลายร้อยปี ชีวิตเราชีวิตหนึ่ง เกิดมาบ๊ยะจะสะสมประสบการณ์ เอาความรู้มาทำอะไรต่ออะไรกว่าจะรู้ได้เอง ไม่เท่าไรก็ตายแล้ว เพราะฉะนั้น การเรียนรู้จะเรียนรู้โดยลำพังตนเองคนเดียวก็ไม่ได้ ต้องเรียนรู้จากผู้อื่น ผู้อื่นจะถ่ายทอดให้เราได้ อยากรู้ก็ต้องใช้ภาษา

ภาษานอกจากจะถ่ายทอดข้อมูลข้อสนเทศต่างๆ แล้ว ภาษายังถ่ายทอดอารมณ์ ถ่ายทอดความรู้สึก รู้สึกรัก รู้สึกเกลียดก็มาจากภาษาเช่นเดียวกัน อย่างนี้เขาเรียกว่า ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เครื่องมือรับสารและส่งสารนั้นเรามีติดตัวกันมา มี *ตา หู จมูก ลิ้น กาย* สำหรับรับ *รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส* แต่ที่นี้พวก *ตา หู จมูก ลิ้น กาย* ที่รับ *รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส* เราจะเรียกว่าอะไร เมื่อประมาณ ๔๐ ปีมาแล้ว มีอาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ท่านหนึ่งท่านถามเพราะว่าสอนมาแล้วว่าที่เขาเรียกว่าเป็น “อวัยวะรับความรู้สึก” ท่านเรียกนักเรียนคนหนึ่งขึ้นออกมาถาม นักเรียนก็ลุกขึ้นตอบอย่างมั่นใจว่าเขาเรียกว่า เล่ห์กล โกงท้าวประการ แล้วก็มีข้ออ้างอิงด้วยว่าที่เรียนมา คุณครูที่สอนวรรณคดีไทยเรื่อง พระอภัยมณี ตอนที่ พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณไปเรียนวิชากับอาจารย์เฒ่า ไครๆ ก็สงสัยว่าเรียนคนตรีเรียนเป่าปี่นี้เรียนไปทำไม ท่านก็บอกว่า

ถ้าแม้ว่าเข้าศึกมัน โจมจับ

จะรบรับสารพัดให้ขัดสน

เอาปีเป่าโลมน้ำใจคน	ด้วยเล่ห์กลโลกาห่าประการ
คือรูปรศกลืนเสียงเคียงสัมผัส	เกิดกำหนดลุ่มหลงในสงสาร
ให้ใจอ่อนนอนหลับดังวายุปราณ	จึงคิดอ่านเอาชัยเหมือนใจจง

นี่เป็นวิชาว่าด้วยการสงคราม การเอาชนะในการรบซึ่งเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้ปกครองประเทศในยุคโบราณ อย่างนี้เรียกว่าบูรณาการ ได้หรือไม่ เพราะว่าเด็กคนนี้เขารู้จักเอาความรู้ที่เรียนในวิชาหนึ่งมาใช้ตอบครูในอีกวิชาหนึ่ง บางคนก็บอกว่าใช้ผิดที่ เพราะว่าถ้าใช้ตอบครูสอนภาษาไทยอย่างนี้ก็ถูก แต่ถ้าตอบครูสอนวิทยาศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์เป็นวิทยาศาสตร์ อันนี้ก็เป็นปัญหาอีก คือมีหลายๆ อย่างต้องบูรณาการ ต้องเอาวิชาต่างๆ มาให้สัมพันธ์กัน แต่บางอย่างก็ต้องรู้ว่าตรงไหนควรจะพูดอะไร แม้ในวิชาภาษาไทยเอง คำพูดที่ใช้พูดเล่นกับคำที่ใช้เขียนหนังสือราชการ เขียนใบลาครูกับเขียนจดหมายถึงเพื่อน ก็ต้องใช้ภาษาคนละอย่าง ถ้าเป็นวิชาศีลธรรมหรือที่เรียกในปัจจุบันว่าวิชาพระพุทธศาสนานั้น ครูก็บอกว่าเป็น อยาตนะ ภายใน อยาตนะภายนอก บางท่านก็เรียกว่า “อินทรีย์หก” แต่จริงๆ ใจนี้เป็นศูนย์กลางหรือว่าสมองเป็นที่จะเชื่อมสัญญาณต่างๆ ที่มาจาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วปัจจุบันนี้มีวิชาที่เรียนในเรื่องที่เราคิดว่าเป็นจิตวิทยา เป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก แต่เอามาวิเคราะห์เป็นวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะสร้างอวัยวะต่างๆ ทดแทนกันได้ แล้วมีอาจารย์อีกท่านหนึ่งที่เคยให้ความคิดว่า เครื่องมือสื่อทั้งห้ามีประสิทธิภาพ ทำให้คนเราติดต่อกับสังคมได้ไม่เท่ากัน อาจารย์ท่านนั้นเป็นอาจารย์ทางด้านเกี่ยวกับหู ท่านก็บอกว่า หูสื่อกัน ๕ ส่วน ตา ๔ ส่วน สัมผัส ๓ ส่วน ส่วนรศกับกลืนนี่อย่างละ ๑ ส่วน ถ้าเสียส่วนนี้ก็ไม่เป็นไร การเสียข้อมูลตรงนี้ก็ทำให้กินทุเรียนไม่อร่อยไม่หอม รสชาติไม่ดี แต่ถ้าหูกับตาเสีย จะเสียข้อมูลค่อนข้างมาก

ดังนั้น เรื่องของเสียงหรือภาษาพูดจึงเป็นเรื่องสำคัญทั้งตัวของเสียงเองก็มีความหมาย เพราะเรากำหนดตกลงกันว่า เสียงอย่างนี้แปลว่าอะไร เสียงบางเสียงมีความหมายและบางเสียงไม่มีความหมายในตัวของมัน อย่างเช่น คำอุทานไม่มีความหมาย แต่ช่วยสื่ออารมณ์เท่านั้นเอง คำอุทานบางคำมีความหมาย แต่พอใช้เป็นคำอุทานก็ไม่มีความหมาย เช่น มีคุณหมอบอกท่านหนึ่ง โทรศัพท์ไปที่กองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “ท่านให้ดูแลคนไข้ ผมก็เสียใจมากเพราะคนไข้เขาสีเขียวไป ผมรักษาชีวิตไว้ไม่ได้” เจ้าหน้าที่คนนั้นเพิ่งไปเยี่ยมคนไข้คนนั้นมาก็อุทานว่า “ตายจริง” นายแพทย์ก็บอกว่า “ครับ ผมก็ดูแลเต็มที่แล้ว” ต่อมาอีก ๒ วัน ท่านบอกว่า “แย่มาก มาถึงก็มาบอกอย่างนี้ พูดอย่างนี้ ตาย ตายจริง นี่แปลว่าคนไข้ที่รักษาที่ต้องตายบ้าง ถ้าเป็นมากก็ต้องตายอย่างนี้ทำไม่มาว่ากัน” คำว่า ตาย นี้ความจริงก็ไม่ได้หมายความว่ามาทำให้คนไข้ตาย เป็นแต่คำอุทานที่ไม่มีความหมาย เป็นคำแสดงความเสียใจที่คนไข้ตาย

ภาษา ถ้าเราพูดอย่างที่อ่าน ในหนังสือ เราไม่เห็นตัวคนพูด ไม่ได้ยินเสียงคนพูดก็ต้องเป็นอย่างหนึ่ง ภาษาที่พูดแล้วเราฟังทางวิทยุ เขาก็ใช้ภาษาอย่างหนึ่งเพราะเราไม่เห็นท่าทาง ละครวิทยุหลายๆ เรื่อง ถ้าจะให้ข้อมูลเต็มที่ก็ต้องใช้เสียง นี่แหละเป็นสื่อ สมมติว่าเห็นทั้งภาพทั้งเสียง คือนั่งพูดกันอยู่ตรงหน้าก็เป็น

อีกอย่างหนึ่ง หรือภาษาที่เราเห็นภาพได้ยินเสียงแต่เราได้จากโทรทัศน์กับภาษาของคนที่มาั่งจ้องกันอยู่ตรงหน้าได้ตอบกันเห็นชัดๆ นี่ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ข้อนี้จริงๆ ก็สำคัญ เพราะว่าถ้าเราจัดการเรียนการสอนทางด้านสื่อทางไกล ก็ต้องทำทุกอย่างเพื่อเติมเต็มสิ่งที่อาจจะหายไปในการเรียนการสอนนี้ ต้องทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เคยคิดว่าเวลาครูสอนครูนั่งตรงหน้าอย่างนี้ยังหลับ แต่ถ้าสอนในทีวีก็ควรจะคิดเทคโนโลยีใหม่ เช่น ยื่นมือออกไปเขกหรือทุบอะไรทำนองนี้ ถ้าใช้เทคโนโลยีก็ช่วยได้ ครูภาษาไทยบางที่ต้องสอนทางไกล ครูดีได้แล้วเด็กคงดีขึ้น

ที่จริงในปัจจุบันสื่อหรือเทคโนโลยีต่างๆ ช่วยรักษาภาษาเอาไว้ได้ คือแต่ก่อนนี่ ถือว่าภาษาเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ว่าปัจจุบันก็จับต้องได้ในตัว CD หรือสื่อต่างๆ ทำให้เราส่งข้อความไปในที่ที่ห่างไกลที่เราไปไม่ถึงได้ เช่น มนุษย์อวกาศพูดคุยกับคนบนโลก คุณครูที่สอนภาษาไทยในช่วงชั้นที่ ๑ และช่วงชั้นที่ ๒ นี่ก็จะต้องมีความสามารถเป็นพิเศษ ทำให้เด็กดูภาษาได้ อ่านออกเขียนได้ ให้แปลได้ ตอนแรกนี่ก็กลัวเหมือนกันว่า ที่พูดๆ ทั้งหมดนี้ จะเป็นการเอามะพร้าวห้ำมาขายสวน ก็เลยเฉไปพูดเรื่องอื่นๆ อย่างนี้เพราะความหวาดกลัว มีอีกเรื่องหนึ่งที่อยากจะพูด คือ ครูปัจจุบันต้องให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เขาหมายความว่า ครูต้องหาวิธีให้เด็ก ซึ่งแต่ละคนก็แต่ละแบบ คนหนึ่งแบบหนึ่ง มีพื้นฐานกันมาคนละคั้งคนละแคว มีความสามารถในการเรียนรู้ต่างๆ กัน เมื่อเอามาอยู่ในห้องเดียวกันหมด ครูก็ต้องสอนเป็นพิเศษสอนทีละคน ที่เป็นครูที่เคยสอนหลายคน แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ครูทำให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาตนเองขึ้นไปได้จนประสบความสำเร็จ

เรื่องเป็นครูนี้ เป็นครูจริงๆ ก็ไม่เคย นอกจากสอนเด็กที่เป็นเหยื่อ เด็กที่เลี้ยงๆ เขามา วันหนึ่งตื่นขึ้นมา กำลังพยายามสอนหนังสืออยู่ ตอนนั้นหยุดเทอม ก็สอนเด็กคนหนึ่งแล้วน้องสาวที่ตื่นมาที่หลังก็โผล่ออกมาเห็น ก็ทักว่า “อ้าว! ได้ใครเป็นเหยื่อมาอีกคนล่ะ” ก็บอกว่า “กำลังสอน” แต่ก็รู้สึกละใจว่าจะไม่ค่อยได้เอาวิชามาใช้สักเท่าไร แต่หน้าที่ที่คิดว่าทำได้โดยไม่ได้แอบอ้างก็คือ เป็นผู้ปกครองหรือคนที่ส่งเด็กเข้าเรียนส่งให้เด็กเรียนหนังสือมาเยอะ อีกหน้าที่หนึ่งก็คือ เคยเป็นนักเรียนเก่าแต่วงเล็บนะว่าสมัยโบราณ ครูเขามีความคาดหวังว่านักเรียนที่ส่งไปให้ครู ก็ต้องยกให้ครู คงนึกถึงภาพในสมัยโบราณได้ ว่าพ่อแม่ต้องเอาดอกไม้ธูปเทียนไปกราบครู บอกว่านี่ลูก ถึงจะรักเพียงไรก็ขอมอบให้ครูเป็นสิทธิ์ขาด ช่วยเหลืออบรมเลี้ยงดูด้วย ถึงว่าไม่ได้เป็นพ่อแม่เขาแต่ก็ส่งเด็กไปให้เรียนและมีความคาดหวังว่านักเรียนพวกนี้น่าจะให้อ่านออกเขียนได้ ทำเลขได้ ให้มีความรู้พอใช้ในชีวิตประจำวัน คนสมัยก่อนนั้นถ้าเรียนจบชั้นประถมศึกษาก็อ่านเขียนทำเลขได้ มีความรู้พอที่จะประกอบอาชีพทำมาหาเลี้ยงตนเอง หาเลี้ยงครอบครัวได้ เพราะว่าพ่ออ่านหนังสือออกแล้วเขาก็จะอ่านตำรับตำรา นำความรู้มาใช้ ได้รู้จักคน หลายคนที่มาบอกว่า เขาอ่านตำราแล้วก็ประสบความสำเร็จในชีวิต สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ท่านทรงสอนเสมอว่า ให้พยายามสอนให้คนอ่านออกเขียนได้ เพราะว่าถึงเราจะไปเยี่ยมราษฎรไม่ได้ทั่วถึง เพราะว่าประเทศเรานี้กว้างใหญ่ แต่ถ้า

เราส่งหนังสือไปให้หรือจัดตั้งห้องสมุดให้ เขาก็จะอ่านได้ความรู้ เคยไปดูตามห้องสมุดถามเขาว่า คนชอบอ่านอะไรมาก ได้คำตอบว่าคนชอบอ่านนวนิยายที่กำลังแสดงในโทรทัศน์หรือคำรากับข่าว แล้วก็มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆ ที่คนนิยมกันถ้าอ่านได้ เช่น คำราเกษตร คู่มือเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ คู่มือทำงานช่าง แล้วก็ที่ชอบกันอีกอย่างคือ คู่มือรักษาสุขภาพ ถ้าเขาอ่านออกอ่านเอาเรื่องได้ก็จำได้ความรู้ วิชาที่เรียนในโรงเรียนมีการอ่านเอาเรื่อง แต่ก่อนเขาไม่ได้เรียกว่า วรรณคดีไทย ในชั้นเด็กๆ เขาเรียกอ่านเอาเรื่อง เอาเรื่องมาให้อ่านทำความเข้าใจแล้วนำมาทำจริงได้ จะเป็นหนังสือพิมพ์ เป็นเอกสารราชการก็ได้ แล้วก็เรียนเขียนเขียนจดหมายคำร้องเรียนต่างๆ ได้ ไม่ต้องไปจ้างคนอื่นเขาให้ถูกหลอกถูกโกง ต่อมาก็อาจจะเขียนโครงการได้ สมัยนี้มีทุนมากมายที่เขาให้ เช่น ทุนเพื่อช่วยประกอบอาชีพ แต่ไม่ใช่ว่าเขาให้เปล่าๆ นะ คนที่จะได้ทุนต้องเขียนโครงการให้เข้าของทุนเขาเข้าใจว่าเขาเงินเขาไปแล้วจะเป็นประโยชน์ออกเงยได้ ถ้าไม่มีโครงการอย่างที่เราเรียกว่ามีเงินก็เอาไว้ก่อนคงไม่ได้ มีคนที่อยากจะได้ทุนเยอะ ก็ต้องให้คนที่มีความรู้มาช่วยเขียน ทุนนั้นคนที่พูดเป็นแต่เขียนไม่เป็นก็ขาดทุน เพราะท่านผู้ให้ทุนนั้นก็มีการยุ่ง ไม่สามารถที่จะไปนั่งฟังใครได้ แต่ถ้าเขียนไปก็อาจจะได้

มีหลายประเทศที่ให้ทุนแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา เคยไปคุยกับเขา เขาบอกว่าสิ่งที่สำคัญ คือ หัดคนให้เขียนโครงการได้ ส่วนไปถามทางเมืองไทยที่เขาสอนกันก็เป็นอย่างนี้ มีอาจารย์หลายท่านมาพูดให้ฟังว่า อยากจะให้คนไทยสามารถเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ อันนี้ก็เป็นที่สาเหตุหนึ่งที่เวลาไปสอนที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่อาจารย์ท่านว่าเมื่อก่อนสอนให้เด็กเขามีกิจกรรม อย่างเช่น กิจกรรมสหกรณ์ก็ไม่ใช่ว่าเฉพาะจะให้เด็กเป็นนักสหกรณ์หรือว่าทำการค้าขายอย่างเดียวหรอก จุดมุ่งหมายก็แฝงเรื่องภาษาไทย เรื่องคณิตศาสตร์เอาไว้ด้วย ให้เด็กรู้จักเขียนบันทึกรายงานในการประชุมก็ให้พูดออกมา เหมือนพูดหน้าชั้นเสนอความคิดเห็น นี่เป็นการฝึกประชาธิปไตยไปด้วย ฝึกหลายๆ อย่างในกิจกรรมเดียวกัน คนที่จะอ่านได้ต้องอ่านอยู่เสมอ อ่านออกแล้ว ถ้าไม่มีเวลาอ่าน ไปหยุดเข้าก็จะอ่านไม่ได้ เคยเห็นคนหลายคนจบชั้นประถมศึกษามาแล้ว แต่กลับไปอ่านไม่ได้เพราะลืมไปหมดแล้ว บางคนไปคุยว่าพอจบโรงเรียนแล้วก็ไปเก็บหอยอย่างเดียว ชูดหอยที่หาดทรายก็ไม่ได้อ่านไม่ได้ใช้หนังสือก็ลืม แม้ที่ยังเรียนๆ อยู่ก็ลืมได้ ส่วนมากคนที่อ่านหนังสือเก่ง อ่านหนังสือมากจะเป็นที่ครอบครัว คือ พ่อแม่อาจจะบังคับกันอยู่ส่วนหนึ่ง หรืออาจจะไม่ได้บังคับ แต่ว่าเห็นตัวอย่าง คือ พ่อแม่ใช้หนังสือในการประกอบอาชีพ หรือใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างความสำราญหรือเป็นประโยชน์อื่นๆ เห็นพ่อแม่อ่านเขียนอยู่ก็ทำตามๆ กันไป คนบางคนบางครอบครัวเขาไม่มีพ่อแม่ที่หนึ่งเขียนหนึ่งอ่าน แต่ถ้าเขามีโอกาสไปโรงเรียน ครูบาอาจารย์ที่มาประชุมกันวันนี้ก็คือพ่อคือแม่เป็นตัวอย่งที่ดีของเขา ครู นอกจากจะต้องค้นคว้าเอาความรู้มาสอนแล้ว ครูเองก็ต้องแสดงทำที่ที่ชอบอ่านด้วย ถึงไม่ชอบพอไปโรงเรียนก็ต้องแสดงบทบาทว่าครูชอบอ่าน ไปที่ไหนก็อาจจะเชิญชวนไปอ่าน แล้วก็มา

เล่าให้ฟังนิดๆ หน่อยๆ เด็กก็ยกหูฟังต่อ ก็อ่านเองหรือครูมาอ่านให้ฟังเล่าให้ฟังอย่างนั้น เด็กเขาก็จะอ่าน ครูก็เป็นพ่อแม่เป็นครอบครัวแทน

ไปที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งหนึ่ง พอถึงเด็กคนหนึ่งก็เดินเข้ามาหาไปที่ห้องสมุด เขาก็มาแนะนำตัวว่า “หนูเป็นประชาสัมพันธ์ห้องสมุด” บอกเขาว่า “อ้าว! เคยเจอแต่บรรณารักษ์ เจอแต่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ เจอแต่เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ประชาสัมพันธ์เป็นยังไงล่ะ” เด็กเขาก็บอกว่า เขามีหน้าที่แจ้งข่าว เช่น ตอนนี้จะมีการฉลองสิริราชสมบัติ เขาก็ต้องไปหาข้อมูลเรื่องนี้ แล้วก็มาแนะนำให้คนที่เข้าห้องสมุดทราบ ความเป็นมาความเคลื่อนไหวว่า ตอนนี้เป็นอย่างไรบ้าง แล้วมีอะไรสำคัญบ้าง แล้วก็ไปเที่ยวอ่านหนังสือในห้องสมุดแล้วก็แนะนำหนังสือให้ได้ แล้วก็เล่านิทานให้หน่อยๆ ที่เข้าห้องสมุดฟัง นี่เขาก็เป็นประชาสัมพันธ์

แต่ก่อนนี้พอเรียนจบชั้นประถมศึกษา ก็ถือว่าจบเบ็ดเสร็จในตัวเอง ในเอกสารเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาเขาก็จะบอกว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาชั้นประถมศึกษา ก็คือว่าต้องให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถออกไปผจญโลกได้ด้วยตัวเอง เลี้ยงครอบครัวได้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่อย่างนั้นแล้ว บางคนก็ต้องใช้ระยะเวลาอยู่ที่โรงเรียนนานกว่านั้น ก็เขาว่าอย่างน้อยช่วงชั้นที่ ๓ ไม่ใช่ ๒ ที่เคยมาแล้ว แต่ก่อนนี้ช่วงชั้นที่ ๑ เสียด้วยซ้ำไป ความคาดหวังอีกอย่างก็คืออยากจะมาช่วยให้เด็กได้มีโอกาสได้เรียนต่อทุกคน ไปไหนก็เที่ยวไปตามทุกครั้งว่า เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ แล้วได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาหรือเปล่า ที่ไม่ได้เรียนต่อเป็นเพราะอะไร แล้วก็พยายามแก้ตรงนั้น บางคนอาจจะอยู่ไกล โรงเรียนเกินไป เข้าเรียนไม่ได้ ก็บอกอย่างนี้ได้ไหม กระทรวงศึกษาธิการเขามีโรงเรียนขยายโอกาสมานานหลายปีแล้ว แล้วก็ใกล้บ้านเข้าไป หน่อยก็มีโรงเรียน ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่โรงเรียนประจำ แต่เขาก็มีที่พักให้นักเรียนอยู่ มีอาหารให้กินหรือว่าให้เรียนศึกษาผู้ใหญ่ หรือจะเรียนเฉพาะอาทิตย์ละครั้งก็ยังคงดีกว่าที่ไม่ได้ทำอะไรเลยสักอย่าง การจัดโรงเรียนให้นักเรียนที่อยู่ไกลๆ ก็เป็นเรื่องที่ครูบาอาจารย์รับภาระไป ก็จะแสดงบทบาทเป็นพ่อแม่ ๒๔ ชั่วโมงเหมือนพ่อแม่จริงๆ ต้องหาอะไรให้นักเรียนได้รับประทาน ต้องมีน้ำดื่ม น้ำใช้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ต้องคิดหนักทั้งนั้น

เมื่อที่พูดเรื่องบูรณาการหรือสหสาขาอะไรตอนนั้นนะ ครูภาษาไทยสมัยก่อนที่ท่านเรียนมา ก็สหสาขาอยู่แล้ว ในปัจจุบันนี้น่าจะทำได้มากขึ้น เช่น เมื่อกี้ที่บอกว่าแปลเรื่องภาษาไทย ที่จริงไม่ใช่เฉพาะมุ่งแค่เรื่องภาษาไทย ต้องให้เขารู้ว่าเขาจะหาความรู้ในสาขาอื่นๆ ต่อไปอีกได้อย่างไร เช่น เด็กบางคนอาจจะไม่ได้ชอบภาษาไทย แต่ชอบวิทยาศาสตร์และถ้าเขาจะรู้วิทยาศาสตร์เขาก็ต้องอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์ หนังสือวิทยาศาสตร์ไม่จำเป็นจะต้องเป็นหนังสือเรียน เดี่ยวนี้มีหนังสือมากมายเยอะแยะที่ไม่ใช่หนังสือในหลักสูตร แต่ว่าเนื้อหาเข้าไปเกี่ยวข้องกับหลักสูตร สมัยเสกฯ จำได้ว่า ก็เบื่อบ้างเหมือนกัน จะท่องหนังสือก็ไม่อยากท่อง แต่ไปหาหนังสือว่าด้วยเรื่องเดียวกันนั้นจากเล่มโน้นเล่มนี้มาอ่าน ถึงเวลาสอบก็สอบได้เอง นี่ก็น่าจะเป็นประตูหรือเป็นขั้นตอนเป็นบันไดที่จะไปถึงวิชาที่เขาสนใจ บางคนอาจจะบอกว่าเขาไม่ได้ อ่าน เขาดูรูป เช่น พี่เลี้ยงฉันเขาชอบโครเชต์ แต่ว่าหนังสือถักโครเชต์เป็นภาษาญี่ปุ่นทั้งนั้นเลย ครูญี่ปุ่น ไสล์

มาถึงก็บอกว่า “โอ! เก่งมากรู้ภาษาญี่ปุ่นด้วย” เปล่าเลย เขาครูรูป รูปก็เป็นภาษาอีกอย่างหนึ่ง ก็เรียกว่าเขา
 เข้าใจไปชิ้นหนึ่งแล้ว มีเด็กมานั่งในห้องแล้วก็หายไป ถามว่าไปอยู่ไหน ปรากฏว่าเขากำลังอ่านคู่มือคู่มือทีวี จะ
 ให้ไปก็ไม่ได้ เดี่ยวทีวีแล้วกดไม่ถูกก็เลยไม่ให้ไป เดี่ยวนี้โรงเรียนก็มีกิจกรรมต่างๆ เช่น สวนพฤกษศาสตร์
 โรงเรียน นักเรียนได้เรียนการปลูกต้นไม้ คอกไม้ต่างๆ นี่เป็นเรื่องวิชาการทางวิทยาศาสตร์ก็จริง แต่ว่าก็ได้
 ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ด้านอื่นๆ ด้วย ความรู้นั้นเขาจะต้องจดต้องเขียนต้องบันทึก เด็กจะได้อ่านได้
 เขียน บางคนเห็นดอกไม้สวยๆ ก็อาจจะอยากแต่งกลอนชมดอกไม้ชมสวนบ้าง แล้วก็ได้อ่านวรรณคดี
 วรรณคดีต่างๆ นั้น เมื่อตอนที่เด็กทางครอบครัวทางพ่อแม่สอนให้อ่านหนังสือ อ่านอิเหนาก็มีตอนชมป่า
 พ่อแม่ก็ท่องไปว่า “ว่าพลางทาง ชมคณานก โคนผกจับไม้สิ่งมี เบลูจวรรณจับวัลย์ชาติ เหมือนวันที่ไกลสาม
 สูดามา นางนวลจับนางนวลนอน เหมือนที่แนบนวลสมจรจินตะหรา จากพรากจับจากจันรรรจา...” แล้วอีก
 ยาวมาก ก็อยากจะรู้ว่าเจ้านกที่พูดๆ มาหน้าตาเป็นอย่างไร ก็ไปเสาะหาตามทีต่างๆ เขาว่าจากพรากเป็นเป็ด
 อย่างหนึ่ง จะถูกหรือเปล่านั้นไม่รู้ มีเจ้าหน้าที่หามาให้ดู หน้าตาเหมือนเป็ดเทศ ตอนนั้นเห็นเป็ดเทศเดินไปไหนก็
 อ้อ จากพรากชื่อต้นไม้ต่างๆ ก็ให้ความรู้เรื่องต้นไม้ ต้นไม้เป็นของมีประโยชน์มากมาย เปรียบเหมือนอย่าง
 เขียนในเอกสารนั้นว่า สมัยก่อนครูสอนเรื่องพลสยแก้ววชเชน ครูก็เอาหัวโล้นๆ ที่เป็นกระดาศมาใส่หัว
 เด็กคนหนึ่ง แล้วก็ให้เป็นมหาเปรียญห่มจีวร แล้วก็มีการท่องประศรมาใส่บาตร มีแสดงบทบาทด้วย ทำให้
 เด็กจำได้แล้วก็สนุกสนานมาก กำลังจะหลับก็เลยตื่นขึ้นมา

การเรียนเลขโจทย์ก็ถือว่าเรียนภาษา คนที่ฟังภาษาไม่รู้เรื่องหรือไม่เข้าใจภาษา ตีภาษาไม่แตก ก็ทำ
 เลขโจทย์ไม่ได้ เขาคงใจจะสอนเรื่องอะไรก็บอกไม่ได้ บางทีก็ต้องรู้ว่าเนื้อหาของบทเรียนนั้นเขาคงใจจะ
 สอนเรื่องอะไร นี่หมายถึงเลขชั้นประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ใช่คณิตศาสตร์ชั้นสูงซึ่งเป็น
 นามธรรมนั่นก็เป็นอีกแบบหนึ่ง สมัยเด็กๆ ก็ไม่ค่อยอยากเรียน พระเจ้าอยู่หัวท่านก็ทรงสอนให้แต่งเป็นเรื่อง
 ไปเลย ท่านแต่งเรื่องชีวิตของนายมหาดเล็กได้รับเงินเดือนแค่นี้ มีลูก ๔ คนคนนี้เข้าโรงเรียน คนนี้เจ็บ คนนี้
 ป่วย ออกไปข้างนอกวันนี้ไปจ่ายตลาด ซื้อพริก กระเทียม หัวหอมก็บาท อันนี้เขาแต่งเป็นเรื่องก็ใช้ภาษา
 ทั้งนั้น นี่ก็เหมือนกันนะ พุดถึงพริก กระเทียม บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว อันนี้ก็ต้องรู้ภาษาเหมือนกัน ถ้าคนไม่เข้าใจ
 ภาษาจะไม่เข้าใจตัวแก่นของการทำเลขลักษณะนั้นๆ แล้วก็ยังเกี่ยวกับสังคมศึกษา ภูมิศาสตร์
 ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ อะไรต่างๆ อ่านในวรรณคดีก็มีเรื่องที่สืบเนื่องโยงถึงกัน เดี่ยวนี้เขาให้เด็กไป
 ค้นคว้าเรื่องของท้องถื่นว่ามีอะไร เด็กก็ต้องไปศึกษามาว่าในท้องถื่นมีอะไร ในวรรณคดีที่ว่านั้นก็ดูว่ามี
 อะไร คนตรี นาฏศิลป์ เนื้อร้องในบทเพลง ก็แต่งเป็นบทกลอนแทนทั้งนั้น คนที่แต่งกลอนได้ ก็จะถูกเกณฑ์
 ให้แต่งอยู่รำไป แล้วก็เคยไปเยี่ยมโรงเรียนแห่งหนึ่ง แม้แต่วิชาภาษาอังกฤษเขาก็ยังบูรณาการเข้าไปใน
 ภาษาไทย เขาเอาหนังสือพิมพ์มาให้เด็กอ่านแล้วก็ให้คัดคำที่ขมจากภาษาอังกฤษมา ถ้าอาจารย์เขาทำต่อไป
 ปรึกษากับอาจารย์วิชาภาษาอังกฤษแล้วก็อาจจะทำได้มากกว่านั้น คือ ตอนนั้นเขาก็ให้เด็กคัดมา ได้คำแล้วก็

จบกัน ถ้าได้คำแล้วนำคำมาศึกษาต่อ ว่าในภาษาอังกฤษเขาใช้อย่างไร ใช้อย่างไรเหมือนอย่างที่เราเอามาใช้ใช้ใหม่ หรือว่าเราออกเสียงอย่างฝรั่งได้ไหม ฝรั่งเขาไม่ได้ออกเสียงอย่างที่เราออกเสียงสักหน่อย หรือว่าเขาไม่ได้แปลอย่างนั้น เราเอามาแปลในภาษาไทยแปลไปเสียอีกอย่าง ก็เป็นตามภาษา คำยืมต่างๆ ก็เป็นอย่างนั้น ก็ไม่จำเป็นจะต้องใช้ตรง

การเรียงความภาษาไทย ถ้าสอนภาษาไทยมาดี เมื่อไปเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอื่นๆ ก็จะได้หลัก แต่ส่วนมากก็จะไม่ได้หลัก มีเด็กนักเรียนคนหนึ่ง เขาคิดว่าเขาไม่ได้คิดหรือคิดแต่พ่อแม่เขา คิดว่าเขาควรจะสอบชิงทุนได้แต่เขาไม่ได้ ความอยากรู้ก็ไปแอบดูว่าเขียนว่าอะไร เห็นแล้วก็สงสารเขามากเลย เพราะว่าภาษาอังกฤษของเขาใช้ได้ ไวยากรณ์เขาก็ดี ศัพท์อะไรเขาก็ดี แต่เขาเขียน ไม่มีต้น ไม่มีท้าย ดูขนาดตรงกลางวนไปวนมา บางทีก็ไม่ได้ความเลย ครูเขาให้หัวข้อว่าอะไรก็ไม่ตอบคำถามเขา อันนี้ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่จะตอบคำถามให้ถูก เด็กคนที่จะได้ก็ต้องถนัดนำนิดหน่อย บางคนถนัดนำจนลืมเรื่องจริงไปเลย แล้วพอถึงตอนเนื้อหาที่จะต้องพัฒนาจากการกล่าวมาแล้วมาขมวดตอนท้าย เด็กที่เขียนอย่างนั้น ได้ก็มักจะได้คะแนน เวลาเขียนรายงานส่วนใหญ่ก็ต้องเป็นอย่างนั้น นอกจากงานบางอย่างที่เป็นงานศิลปะก็ต้องปล่อยให้ผู้อ่านสับสน ถือเป็นศิลปะไป นั่นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งเหมือนกัน แต่ส่วนใหญ่ที่เด็กก็จะเป็นอย่างที่ว่า หากเรียนภาษาไทยแข็งแล้วเมื่อไปเรียนภาษาอังกฤษก็จะแข็งด้วย อันนี้อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ควรเลยที่จะมาเสียเอาตรงนี้ ทั้งๆ ที่ภาษาอังกฤษเขาดี ครูภาษาไทยจะช่วยเด็กอย่างนี้ได้ด้วยการสอน

เมื่อที่พูดว่าคนที่เสียการได้ยินเสียตาไปจะทำอย่างไร จะต้องมีวิธีสร้างเครื่องมือสื่อสารสอนภาษาไทยสำหรับเด็กพวกนี้ให้ได้ ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่ง ถือว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนอีกแบบหนึ่ง หรือเป็นการสอนที่จะไปช่วยแก้ไขเรื่องอื่นๆ เช่น ในหมู่บ้านชุมชนแห่งหนึ่ง เข้าไปแล้วรู้สึกว่าจะทำทางจะไปไม่รอด เพราะว่าครูก็สั้นแง่งๆ ด้วยโรคมาลาเรีย เด็กก็สั้น ไปสั้นมา คือ ทุกคนสั้นหมดเป็นมาลาเรียจนไม่มี การเรียนการสอน ก็ต้องแก้ไขโดยการให้ล่า สำหรับบทบาทของโรงเรียนเขาก็มีนะ เขาทำโครงการวิทยาศาสตร์ เด็กต้องไปวิจัย รู้จักวิจัย รู้จักสัมภาษณ์ ไปเห็นเด็กชั้น ป. ๔ ไปสัมภาษณ์ มาทำบอร์ด แล้วก็เสนอรายงานหน้าชั้น เขาทำได้ดี เช่น เขาบอกว่ามาลาเรียเป็นโรคที่มีอาการคล้ายถูกคนผีเข้า เขาเปรียบเทียบเรื่องผีมีไม่มีนั่นมันอีกเรื่องหนึ่ง เขาทำหนังสือเล่มเล็กหรือหนังสือเล่มใหญ่เขียว มีเรื่องขง ขงนั่นเขาวาดเหมือนหมูเลย เขาวาดรูปขงตัว โดมาก เพราะว่าศิลปะนั้นเขาจะเน้นสิ่งสำคัญ ตัว โดนี่แสดงว่าเป็นปัญหาแล้ว เขาก็มีเรื่องอื่นๆ ที่น่าสนใจ คนไหนเขียนเก่ง เล่าเก่งก็เขียนไป เป็นงานกลุ่มที่แบ่งกันทำ คนไหนวาดรูปเก่งก็วาดหรือว่าเรื่องที่เป็นคติธรรมก็ทำกิจกรรมได้ เรื่องคติธรรมก็ต้องพูดถึงคุณครูกำชับอีก ท่านชอบแต่งกลอนก็แต่งกลอนให้ท่อง เป็นคติธรรมในชีวิต ท่านบอกว่า

อันน้ำขึ้นน้ำลงและแดดออก
ทุกคึกคึกนาฬิกาสว่างไป

ใครจะบอกห้ามเท่าใดก็ไม่ไหว
ชีวิตชัยราชาทุกนาที

แล้วเสียงต่างออกไป เช่น ผสมสระสั้น จ จาน ผสม สระ ะ เป็น จะ เป็นเสียงเอก ส่วน ค ควาย เป็น อักษรต่ำ เดิมสระสั้นไม่มีรูปตัวสะกดก็เป็น คะ เป็นเสียงตรี เสียงตรีเราก็ไม่ต้องเติมวรรณยุกต์ คะ เป็นเสียงตรีอยู่แล้ว แต่ว่าเคยเห็นคนชอบเติมไม้ตรีไปเหมือนกัน จ๊ะ เดิมไม้ตรี คะ ก็เติมไม้ตรี ถามว่าไปเติมทำไม ค สระอะ มัน คะ เสียงตรีอยู่แล้ว เขาบอกเพราะว่าต้องการจะพูดให้อ่อนหวาน พูด ค๊ะๆ สูงขึ้นไปอีก เขาก็เติมไม้ตรี ก็แล้วไป

ที่เคยพูดกันหนึ่ที่ว่า อักษรภาษาหนึ่งเมื่อนำไปใช้เขียนอีกภาษาหนึ่ง ก็เป็นปัญหาใหญ่หลวงในชีวิตอีกอย่างหนึ่ง ตอนนี้นำไปเมืองจีนบ่อยๆ จนใครๆ เขาหาว่าไปเยี่ยมญาติเมืองจีน กลับมาก็ต้องเขียนเล่าเรื่องเมืองจีน ชื่อคนจีนจะเขียนอย่างไร ตัวอักษรที่สร้างมาสำหรับเขียนภาษาหนึ่ง พอมานำไปเขียนอีกภาษาหนึ่งมันก็ไม่ไหว อย่างแต่ก่อนนี่คงจะรู้จักท่านประธาน ที่เขียนว่า เมา เซ ตุง ที่เขียน เมา เซ ตุง เพราะว่าเขาเขียนมาจากภาษาอังกฤษ เขาถอดอักษร Mao ก็ เมา Se ก็ เซ แล้ว Tung ก็ ตุง เป็นการเขียนระบบที่ถอดภาษาจีนสมัยนั้นแต่ปัจจุบันเขาเขียนอีกอย่างหนึ่ง เช่น ปักกิ่ง เขาก็อ่านว่า เปจิง ที่จริงอ่านว่า เปยจิง เมืองนั้นไม่ใช่ เฮย หลง เจียง นะ แต่เป็น เฮ-ย หลง เจียง (พยางค์แรกเป็นสระ เอ มี ย สะกด) ทีนี้จะเขียนอย่างไร สระเอ-ฮอนกฮุก-ยอฮัก คนไทยอ่าน เฮย หมด ก็ไม่ใช่ออกเสียงนี้ ท่านประธานเขาก็ต้องเรียก ประธาน เหมา ภาษาอังกฤษเขสไม่มีวรรณยุกต์ คนไทยมีก็เลยไม่ใช่ ไปคบจีนมาก ก็รู้ว่าเขาเขียน เหมา เจ๋อ ตุง ทำไมมัน เจ๋อ ละ เจ๋อ ก็ไม่ใช่ เพราะคนจีนเขาเรียก เหมา เซ ตุง ไม่ใช่ออกมา เจ๋อ แบบ คนมาเจ๋อ มันเขียนคนละอย่าง ตอนไปเรียนที่เอไอที มีคนจีนมาเรียนด้วยคนหนึ่ง ครูเป็นอเมริกัน เรียก “เฮ้ มิสเตอร์ยู” มิสเตอร์ยูบอก “ผมไม่ได้ชื่อยูครับ ผมชื่อ หยู” แล้วเขียนอย่างไรอเมริกันบอก “ก็คุณนั่นแหละยู ยูตอบมา” ในที่สุดก็ยุ่งหรือสมมติว่าพระจันทร์นี้ ภาษาจีนกลางอ่านว่า เยี่ย เขียนอย่างไร เขียนไม่ไหว เราก็มี ส เสือ ซ โช่ อย่างเก่งก็เขียน ชื่อ ลือ ชื่อ อะ ไรอย่างนี้ เราจะเขียนอย่างไร เขียนเท่าไรก็บอกว่าไม่ใช่ ถ้าเป็นวรรณคดีจีน สมัยราชวงศ์ถัง เขาจะเก่งในเรื่องกวีนิพนธ์จีนที่เรียกว่า ชื่อ เขียนอย่างไร ชื่อ เขียนไม่ได้ สมัยราชวงศ์ซ่ง มีบทกวีที่เขาใช้กันมาก สมัยนั้นเขาเรียกว่า ซ่งลือ เขียนภาษาไทยไม่ได้ แต่คนไทยจะเขียนว่า ลือ ฉันทันไม่ได้ยินว่า ลือนี่ ฉันทันได้ยินว่า ลือ ก็ไม่ใช่ทั้ง ลือ ทั้ง ลือ เพราะฉะนั้น อันนี้ยุ่ง ความพยายามที่จะเขียนภาษาต่างๆ ด้วยตัวอักษรไทย ทำให้อารมณ์เสียมาก บางทีเขียนไปครูภาษาไทยบอกว่าผิดภาษา อย่าง ฉง ตัวหมีแพนด้า เขาเรียก ฉง เมา ฉง บางทีเขียน สอเสื่อขอยักษ์งู ครูบอกอะไร สยง (สะหยง) คือ มันไม่ใช่ ฉง ไม่ใช่ สยง ไม่ใช่ สยง ทั้งนั้น นอกจากจะมีกรรมการมาตกลงกันเลยว่า ถ้าตัวจีน เสียงนี้ภาษาไทยให้ใช้เสียงอย่างนี้ ใครอย่าเถียง ถูกไม่ถูกก็ช่าง รับผิดชอบกันให้เอาอย่างนี้ ทีนี้ภาษาอื่นๆ ก็ยุ่งอีก มิสเตอร์ยอห์น มิสเตอร์จอห์น คนเดียวกันทั้งนั้นนะ อันนี้เป็นเรื่องแปลกๆ

แถมนึกถึงเรื่องกรรมการของครูสอนภาษาไทย ก็เป็นกรรมพ้อใช้ เพราะว่าจะมีคนเป็นนักทฤษฎีมาบอกว่า ให้ทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ พ้ออีกวันหนึ่งเปลี่ยนทฤษฎีแล้ว คนที่ต้องปฏิบัติต้องสอนให้ยุ่งเหมือนกัน

บางคนมาบอกว่าเด็กเรียนภาษาถ้าได้เรียนเร็วที่สุดอายุน้อยที่สุดจะดี จะได้เป็นธรรมชาติไป อีกวันหนึ่งมาบอกว่าสมองเด็กถ้าเรียนเร็วเกินไปจะทำให้สมองฝ่อ สมองล้า ต้องเอาไว้อ่าน หน่อย หน่อย หน่อย จะเร็ว หรือจะช้า โรงเรียนรัฐบาลเขาบอกว่าให้เอาไว้อ่านรับรองทัน ให้เตรียมความพร้อมก่อนเท่านั้น โรงเรียนเอกชน บอกไม่เอาเดี๋ยวไม่ทันต้องสอนเร็วๆ ก่อน อันนี้ก็ได้กับตัวเอง ขอเล่าประวัติหน่อย ตอนอยู่อนุบาลก็ต้องตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไปอเมริกาตั้ง ๖ - ๗ เดือน การเรียนจะอย่างไร ก็มีครูไปด้วย ๑ คน พี่น้อง ๔ คน ครูก็ต้องสอนทีๆ เป็นหลัก ก็ใครจะเลี้ยง สมเด็จฯ ท่านมีหลักว่า ถ้าอ่านหนังสือเป็นก็จะเป็นเรื่องดี เพราะจะได้ไม่ต้องเลี้ยง จับหนังสือให้หนังสือเลี้ยงไป ก็ดีไปอีกอย่างหนึ่ง คือจนโตแล้ว เขาก็บอกว่าคนที่ชอบอ่านหนังสือมากนี้ไม่ต้องมีใครมาบริการมาคอยรับใช้ ไม่มีใครอยู่ก็อยู่ได้ บางคนบอกว่าไม่มีคนอยู่ด้วยแล้วเหงา คนอ่านหนังสือเป็นก็ถูกจับส่งเข้าไปในกองหนังสือ ก็อ่านไปเรื่อยๆ แต่บางทีก็แย่ มัวแต่อ่านอยู่เขาไปไหนกันหมดแล้ว หันไปอีกทีรถก็ไปแล้ว ไม่มีรถกลับ กลับบ้านไม่ได้ ที่อ่านได้เร็วและอ่านมากนี้ ก็เพราะว่าตอนเด็ก ไม่มีคนเลี้ยงจึงต้องให้หนังสือเลี้ยงไป

อีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องสอนผสมคำดีใหม่ คือให้อ่าน กอ กา กิ กิ กุ ฎ อย่างแบบเรียนเร็วนี้ดี หรือว่าอย่างยุคหนึ่งที่เขาคิดว่าให้สอนไปเป็นคำที่มีความหมายไปเลย เช่น กิน นอน ไป ก็สอนให้เป็นความหมายไปเลย เพราะว่าเด็กบางคนเขาเบื่อเหมือนกันที่ต้องเรียนอะไรที่ไม่มีมีความหมายหรือไม่เข้าใจความหมายกัน เป็นการเรียนเบื่องตันเกินไป ในขณะที่เขารู้แล้ว ก็มี ๒ วิธี บางทีก็นั่งนี้กว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่สะกดได้ ไม่เหมือนภาษาจีน ภาษาจีนต้องจำเป็นตัวๆ แน่ แต่ภาษาไทยต้องสะกด ผสมอักษรเป็นคำได้ ทำไม่ไม่เอาเรื่องนี้ให้เป็นประโยชน์ แต่พอเอาเข้าจริงก็รู้สึกว่าจะต้องปนๆ กัน วิธีไหนดีกว่าก็พูดไม่ได้ แนะนำไม่ได้ ถ้าพูดว่าอย่างนี้ดีก็ไม่ใช่ อย่างนั้นก็ดีเหมือนกัน หรือว่าต้องปนๆ กัน หรือต้องใช้แต่ละสถานการณ์ ก็เป็นอย่างนี้

อีกอย่างหนึ่ง ภาษาที่เปลี่ยนไป ส่วนหนึ่งอาจจะเนื่องมาจากการแปล ภาษาไทยเราไม่ใช่กรรมวาจกหรือ passive voice มาก ไม่เปลี่ยนรูป นาม กริยา ไม่ใช่สันธาน ไม่ใช่บุพบทมากเท่าไร แต่คำพวกนี้ก็เข้ามาในภาษา ตอนแรกก็มาจากการแปลบาลี ภาษาบาลีมีวิธีที่แปลโดยพยัญชนะ คือ พอแปลแล้วจะแปลจากภาษาไทยนั้นกลับไปเป็นภาษาบาลีได้เลย คือแปลอย่างละเอียด กับการแปลอีกอย่าง คือ แปลโดยจับเอาความ จากภาษาเขมรของอาจารย์กาญจนาก็มีอะไรๆ เข้ามาในภาษาไทยเยอะแยะ ในสมัยโบราณ นักวิชาการยุคสุโขทัยก็คงถลุ่ม ร้องกรี้ๆ เหมือนกับที่เราถลุ่มอยู่ตอนนี้ว่าคนชอบพูดภาษาอังกฤษแทรกเข้ามา สมัยนั้นคงจะพูดเขมรแทรกมาแล้ว ก็อ่อนใจ ที่เรารับเขามาเอง ตอนนี้ภาษาอังกฤษ แล้วต่อไปก็ภาษาจีนจะเข้ามา มากที่ใช้ผิดก็อาจจะใช้ถูกก็ได้ อย่างแต่ก่อน ก็มีข้อสอบว่า ก. พ่อไปทำงานด้วยรถเมล์ ข. พ่อไปทำงานโดยรถเมล์ ค. พ่อไปทำงานกับรถเมล์ หรือ อะไรอย่างนี้ ถ้าพ่อไปรถเมล์ พูดแค่นี้ก็สมมติว่าพูดธรรมดา พ่อขึ้นรถเมล์ไปหรือคหารรถเมล์ไปทำงาน ก็ไม่ต้องใช้บุพบท ถ้าจะจับไวยากรณ์เกินไปก็หนักข้อ ยากเกินไป บางทีเขาใช้ภาษาโฆษณา หรือภาษาที่ใช้เขียนหนังสือพิมพ์ของเขาก็ใช้ถูกเพราะว่าเขาต้องการดึงดูดใจให้คน

เห็นแล้วสะดุ้งเฮือก จะได้สนใจสินค้าของเขา ซื่อสินค้าของเขาก็ไปอย่าง แต่จะเอาภาษาพวกนั้นมาใช้ในการเขียนบทความวิชาการคงไม่ได้ ยิ่งตอนนี้คนก็ยิ่งสับสน และส่วนมากเขาจะเข้าใจว่าภาษาไทยที่ถูกต้อง คือการรวบลิ้นตัวอักษรไว้ รรรร รรเรื่อรวๆ อะไรว่างนี้ เมื่อก่อนจะมาถึงนี้ ศรภ. เขาก็พูดปรกติ เขาพูดธรรมดา แต่วันนี้มางานครูภาษาไทย อยู่ๆ ทุกคำรวลิ้นเป็นพิเศษ รวกว่าทุกๆ วัน จริงๆ ก็ไม่ใช่เรื่องนี้เรื่องเดียว เคยฟังเด็กเขามาประกาศ เขาทำเสียงขึ้นลงมากจนเวียนหัวไปหมด ไม่รู้ว่าตรงนี้ควรจะขึ้นหรือลง ไม่รู้ว่าเสียงที่เรียกว่า เสียงลอย เสียงพึ้นอะไรเหล่านั้นมาจากไหน ก็ลองถามดูเพราะว่าเป็นเด็กที่รู้จักกัน เป็นลูกของเพื่อนๆ แต่ก่อนเห็นเขาพูดดีๆ พอไปโรงเรียนเสียงก็กลายเป็นอย่างนั้นไป เขาบอกว่าครูสอนให้พูดอย่างนั้นก็คงจะใช้ เพราะว่าไม่ได้พูดอย่างตอนแรก นี้ก็ว่าจะจำมาจากภาษาจีน เพราะว่าในภาษาจีนมีเสียงหนึ่ง ซึ่งทางภาษาศาสตร์ เขาเรียกว่าเสียง ๕ - ๕ ไม่ใช่ ๓ - ๓ คือ เสียงสูงขึ้นไปอีกขึ้นหนึ่ง เสียงสามัญที่เหมือนเสียงตรีของไทย ก็นี่ก็จะมาจากอิทธิพลภาษาจีน เขาบอกว่าไม่ใช่ คุณครูต้องการที่จะให้แสดงอารมณ์ พูดจาไม่ให้ออกเสียงเนือๆ ให้ขึ้นสูงลงต่ำ เราขึ้นสูงลงต่ำไม่ทันเขา ก็เลยยุ่งไปใหญ่ ที่เป็นเสียงอย่างนั้นเพราะครูสอนให้เน้นเสียง

เรื่องคำประพันธ์ก็สำคัญ เขาว่าเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ที่จริงก็เกี่ยวกับภาษาพูดนะ เพราะว่าคนส่วนใหญ่ไม่อ่านหนังสือ แต่ใช้หูฟัง ถ้าจะฟังให้ชัดต้องฟังเสียงที่คล่องจอง เสียงที่มีจังหวะจะโคน เสียงดนตรี อันนี้ก็นิยามมาร้องเป็นเพลง สมัยก่อนเด็กโตมาพ่อแม่ก็สอนวรรณคดีไทย คือ อ่านกลอน รามเกียรติ์ พระอภัยมณี อิเหนา แล้วเด็กเล็กๆ พี่เลี้ยงก็ให้ท่องคำคล้องจอง บางทีก็ไม่ค่อยมีความหมาย อย่างเช่น “จ้จ้จ้มะเขือเปราะกะเทาะหน้าแว่น พายเรือออกแอ่น กระแทนต้นกุ่ม สาวๆ หนู่มๆ อุ้มลูกมาดู สะดุดจ้หมี สะดุดจ้หมา หกล้มปากแตก สะดุดหญ้าแพรก แดกแล้ว ทำเนา ไ้อ้ถานกระจอก ผักบั้งหญ้างอก ทองหลางใบมน ซ้อนกันขยวมอญ ปิดประตูใส่กลอน นอนเสียดกลางวัน ลูกขึ้นไก่อ้น ตะวันแดงแจ้” ก็ไม่รู้ว่าตั้งใจจะหมายถึงอะไรแต่ก็ท่องคล้องจองไปให้เด็กฟัง ที่เป็นครูบาอาจารย์เข้าใจว่าของครูบาอาจารย์หน่อย ก็เอามาแต่งว่า “จ้จ้ผลไม้ แดงไทยแดงกว่า ขนุนน้อยหน้า...” เด็กก็ได้รู้จักว่าผลไม้ชนิดไหน เรียกว่าอะไรก็เป็นการสอนไปโดยไม่รู้ตัว หรือบทดอกสร้อย สุภาษิตต่างๆ ซึ่งสมัยรัชการที่ ๕ มีการตั้ง โรงเรียนเด็ก สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็ไปเกณฑ์พรรคพวกท่านที่เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งบทกลอนต่างๆ บางทีก็แต่งเป็นสุภาษิตหรือเอามาจากของเก่า เช่น “แมวเอ๋ยแมวเหมียว แยกเขี้ยวชิงฟัน เสือปลาหน้าสั้น กัดกันไอ้แมวเหมียวเอ๋ย” ก็มาแต่งเป็นบทดอกสร้อยว่า “แมวเอ๋ยแมวเหมียว รูปร่างประเปรียวเป็นหนักหนา...” ก็เคยลองสอนหลาน เดียวนี้เขาก็ ๒๐ กว่า จบปริญญาไปแล้ว เขาก็ท่องแมวเหมียวได้ ตั้งแต่อายุยังไม่สองขวบเลย ท่องได้หมดเพราะเด็กเขาจำได้

สรุปว่า ควรจะจบได้แล้ว เดี่ยวจะหาว่าลงไม่ได้ ก็ขอกล่าวถึงพระราชดำรัสแล้วกัน ท่านมีพระราชดำรัสสองครั้งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ นานมาแล้ว “ภาษานั้นเป็นอุปกรณ์สำคัญ สำหรับหาความรู้ ซึ่งหมายถึง

ความก้าวหน้าของคน” ที่นี้ก็ขอให้ท่านที่เป็นครูภาษาไทยทุกคนภูมิใจในความเป็นครูภาษาไทย เพราะว่า
จากพระราชดำรัส ก็ถือว่า ครูมีหน้าที่สร้างความก้าวหน้าให้คน และ “พัฒนาคนก็คือพัฒนาชาติ” แล้วก็เห็น
ว่าคุณครูประถมศึกษานี้ก็เสียสละแม่แต่ชีวิตของตัวเอง อย่างวันก่อน ๒ วันมานี้ก็เสียไปอีกท่านหนึ่ง ความ
จริงก็ไปคุยกับคุณครูพวกนั้น เขาก็ไม่ใช่คนที่ชีวิตไม่มีทางไปนะ เป็นคนที่จะก้าวหน้าไปได้ไกล หรือบาง
คนก็มีฐานะ มีสวน มีไร่นา ถ้าเขาไปทำสวนเขาก็รวยกว่านี้ด้วย แต่ยังคงมาอยู่ในที่ที่ทุรกันดาร แล้วแถมไม่
ปลอดภัย เพราะเห็นแก่ความก้าวหน้าของชาติ และความก้าวหน้าของเด็ก บางคนก็ไม่ได้คิดเรื่องชาติกันไป
ยี่ขวาทหอก เพียงแต่คิดถึงเด็ก เขามีวิญญาณครูอยู่เท่านั้นเอง เราก็มีหน้าที่ให้กำลังใจ แต่แค่นั้นยังไม่พอ ก็
ต้องพยายามทำอะไรให้ท่านเหล่านี้ มีความปลอดภัย อันนี้ก็ทำได้ยาก เมื่อยังทำไม่ได้ก็ให้กำลังใจไป
พลางๆ ก็เท่านั้น ขอจบแค่นี้